

דרכים לפיתוח רצף עלילה

בעיה

המשכנו ללכת בשביל ופתאום גילינו שהדרך חסומה

רז צעק "חבר'ה הדרך חסומה".
 "מה נעשה?" שאלה עדי כשהבעת פחד בפניה.
 "תפסיקו להיכנס לפניקה" הזדעק רז "נמצא דרך"
 "תמיד אנחנו מוצאים בסוף" הוסיפה תמר.
 "בואו נחזור" הציעה רקפת בהבעת פנים מבוהלת.
 חשבתני לעצמי: "טוב שיש ילדים שרואים תמיד את חצי
 הכוס המלאה ולא רק את זו הריקה".
 מעניין מה כל אחד חושב לעצמו עכשיו. עדי, הפחדנית
 שבקבוצה, בטח מצטערת שיצאה להרפתקאה הזו ולא שמעה
 בקול אמה שהתנגדה שהיא תצא.
 "לא להילחץ" שמענו את רז צועק. מה היינו עושים בלעדיו
 חשבתני לעצמי.

דיאלוג של
 הדמויות
 המבטא
 רגשות

* פעילות זו ניתן לבצע בכיתות ג' ו- ד'.

סמנו ביטויי דו שיח ישיר בצהוב.

דו שיח עקיף בירוק.

רגשות בכתום.

שימו

הציגו בפני התלמידים בעיה ותנו להם לפתח אותה כשכל פעם אתם מדגישים רכיב

נוסף המתייחס לפיתוח רצף עלילה

(3) איפיון דמות

(1) דו שיח

(4) רגשות

(2) תיאורים

בעיה

המשכנו ללכת בשביל ופתאום גילינו שהדרך חסומה

ניסינו להזיז בכוח את האבנים אך הן היו כבדות מדי. הבטנו לצדדים כדי למצוא דרך חלופית. מבטיהם של עדי ותומר הביעו חששות אבל הם לא אמרו דבר כדי שלא יגלו שהם פוחדים. "נדמה לי שמצאתי את השביל החלופי" אמר רז ומיד התחיל להיכנס דרך הצמחייה הסבוכה, כשהוא הודף בחוזקה את ענפי העצים למעלה ודורך בכוח על השיחים והקוצים מתחת לרגליו. התבוננו בהערצה אל רז וקיוונו שאמנם ימצא את השביל הנוסף למערה המסתורית.

פעלים
ותארי
פועל

משימה

- א. כיתבו המשך לקטע.
 - ב. הדגישו את הפעלים בצבע צהוב.
- הדגישו את תארי הפועל בצבע כתום.

בעיה

המשכנו ללכת בשביל ופתאום גילינו שהדרך חסומה

יש ודאי שביל נוסף המוביל למערה המסתורית חשבתי לעצמי. הבטתי מסביב לפנינו מדרון תלול שלא רואים את ראשיתו, מאחורינו ולצידינו הרים מכוסים טרשים. "צריך להיות פה שביל" אמר רז "אלא שהצמחיה סבוכה וקשה יהיה למצוא אותו" הוסיף. האבנים שחסמו את הדרך נראו יותר כאילו מישהו שם אותם בכוונה. "לא סגרו אתם את המעבר כנראה היתה כאן כוונה" טען תומר "זה עושה את המסע יותר מעניין". כנראה מישהו לא רוצה שנמצא את המערה המוסתרת". הוסיף רז.

**שימוש
בתארים**

משימה

- א. כיתבו המשך.
- ב. סמנו את התארים בצבע צהוב.

מה בין

סיפור תקין

1. שימוש רב במילות תואר.
המקום והדמויות מתוארות
בצורה מוחשית מאוד.

2. הדמויות מבטאות את רגשותיהן
בהרחבה.

3. מתנהל בין הדמויות דו שיח ההופך
את הסיטואציה למוחשית מאוד.
כמות דמויות רבה יותר.

4. נוצר מתח מאחר והפתרון אינו
מגיע במהרה.
מתקיימות כמה פעולות עד
לפתרון הבעיה.

סיפור "בוגר"

1. עונה על הכללים
של התבנית הסיפורית.

2. יש בו פיתוח רצף עלילה
מצומצם. כלומר: הפתרון
מגיע יחסית מהר. מתקיימת
פעולה אחת עד לפתרון.

3. יש בו תארים, דו שיח,
רגשות במידה מצומצמת.

4. מעט דמויות.

סיפור תקין

בכיתה ב' למדו התלמידים את תבנית הסיפור הכוללת זמן, מקום ודמויות המופיעים ברקע, ולאחר מכן – הבעיה שהיא מרכז הסיפור. לאחריה – הפתרון והסיום. זהו סיפור "אפרוח". תפקידו להכניס את התלמידים לתבניות מסוימות אבל האמת היא שסיפור "אפרוח" איננו סיפור באמת הוא יותר תרגול. השלב הבא הוא "סיפור בוגר" שתפקידו לפתח את הרצף הסיפורי הכולל מאפיינים כמו דו שיח בין דמויות, תאורים, רגשות ופעלים. הרצף אמור לקדם את הבעיה לקראת הפתרון אך לא מהר כל כך כמו בסיפור "האפרוח".

השתמשתי במושגים סיפור "אפרוח" וסיפור "בוגר" שהם ביטויים ידידותיים, "לא פיתחת...". הם ביטויים חוסמים ועלולים ליצור תחושה שהסיפור איננו טוב. המושג "סיפור לא טוב" איננו מושג מקדם. טוב הוא מושג יחסי ויכולים להתפתח ויכוחים לא רק בין מורים לתלמידים אלא אף בין מורים להורים. הביטויים "אפרוח" ו"בוגר" יש בהם חן והם אינם מאיימים על הכותבים. כדי להגיע לסיפור תקין שהוא ברמת "בוגר" יש להשתמש במחווון.

השימוש במחווון

ככל שאנו מקדימים להשתמש במחווון כך אנו מעבירים את אחריות הכתיבה לתלמיד. כל הערה או תיקון שהמורה עושה על העבודה המקורית של התלמיד אומרת שלושה דברים:

אתה לא טוב! יש לך שגיאות ואם תדע כמוני תהיה טוב.

המשפטים לא באמת מעודדי כתיבה או עבודת השבחה. הכיוון צריך להיות: "אתה כבר גדול ולכן אתה יכול לתקן את עבודתך בכוחות עצמך עפ"י מה שלמדת. העזר במחווון."

המורה יכולה לתת לתלמיד הערה שיש בה אמפתיה ללומד מעל המחווון בנוסח של "שמחתי לקרוא שנהנית בחופשה" "יפה פעלת לפתרון הבעיה" (אם הסיפור הינו אמיתי).

תרגול כיתתי / זוגות / עמיתים "משדרגים" סיפור

הטיול ליער או האייל הפצוע

1 יום אחד קבוצת חברים הלכה לטייל ביער. לפתע פתאום, הם
2 שמעו רעש מכיוון מעבה היער. כולם הסתכלו מהיכן הרעש מגיע,
3 והחלו לחפש מקום מחבוא. רק רן לא פחד כלל והחל לרוץ לכיוון
4 הרעש. הוא הגיע למקום הרעש וגילה שם אייל פצוע. רן החליט
5 לעזור לאייל ולכן הזמין ווטרינר. הווטרינר הגיע, טיפל באייל
6 ולקח אותו למרפאה שלו.

מחווין לכתובת סיפור עלילה	
_____	שם :
_____	כיתה :
_____	תאריך :
☒	1. זמן
☒	2. מקום
☒	3. דמויות
☒	4. בעיה
☐	5. שימוש בפעלים
☐	6. שימוש בתארים
☐	7. הוספת דמויות
☐	8. רגשות
☐	9. דו שיח בין דמויות
☐	10. פתרון
☐	11. מילים בשפה כתובה (אין סלנג)
☒	12. אין חזרה על מילים (אוצר מילים)
שורה 1	13. אין שגיאות כתיב
☒	14. סימני פיסוק (נקודה, פסיק, נקודותיים, מרכאות, סימן שאלה)
☒	15. כתב קריא
☒	16. מבנה משפט תקין
☒	17. קיימת לכידות ורציפות

ניתוח שלב א'

הסיפור לא "בוגר" מאחר שאין לו פתרון ולא סיום.
 כדי להפוך אותו לבוגר יש צורך בסיום: רן עמד מחוץ למרפאה של הוטריןר
 כדי להיות בטוח שהאייל יחלים. אחות המרפאה קראה לו להיכנס ולראות
 כיצד הוטריןר חובש את רגלו של האייל לאחר הניתוח. "בעוד שבוע נוכל
 להחזיר אותו ליער" אמר הוטריןר.

ניתוח שלב ב'

כדי להפוך את הסיפור מ"בוגר" לתקין יש לפתח את העלילה.
 א. תאורי יער, תאורים של החברים, תאור האייל הפצוע.
 ב. רגשות של החברים של רן כשראו את האייל הפצוע, רגשות האייל הפצוע
 עצמו, רגשות החברים כשהתברר שהאייל יוכל להמשיך ולרוץ ביער.
 ג. יש לפתח את הסיפור מהחלק שמצאו את האייל הפצוע, כיצד לקחו אותו
 לוטריןר? כיצד הגיע הוטריןר ליער? מה היתה משמעות הרעש?
 ד. צריך לפתח את הדמויות שהשתתפו. אמנם מגלים מהר שרן אמיץ אבל
 השאר פחדנים או שאולי רן לא אמיץ כלל אלא לא זהיר כשרץ לכיוון
 הרעש. הוא עלול להיפגע אם ישנם שם ציידים.
 ה. היכן הדיאלוגים בין הדמויות?

"אפרוח"

"בוגר"

"תקין"

"ראוי"

לאחר שעושים ניתוח בכיתה של מה חסר, כל זוג תלמידים יוצא לדרך ובונה סיפור
 תקין משלו.
 מהתוצרים יוצרים לקט עבודות. כל זוג עמיתים בוחר סיפור אחר ונותן עליו משוב,
 עמ' 206.

פעילות מסוג זה יכולה לדרבן ולעודד השבחת הכתיבה.

לאחר זמן קצר, בו הכיתה עבדה בזוגות ושידרגה את הסיפור הציגו בפני התלמידים
 את הסיפור הבא מבלי להשאיר את הסיפור בידיהם ותנו להם להמשיך לעבוד על
 הסיפור המשודרג שלהם.
 הרעיון הוא לתת הצצה לסיפור משודרג מבחינת הרעיונות ולקחת זאת מהם כדי
 שימשיכו לפתח את הסיפור בדרכם שלהם.

הסיפור המשודרג שיוצג בפני הכיתה האייל הפצוע או מבצע ההצלה או חזרה אל היער

משימה: קראו את הסיפור ובחרו בכותרת המתאימה ביותר. נמקו את בחירתכם.

בוקר אחד במזג אוויר סתווי החליטה קבוצת חברים לצאת אל היער. היער היה המקום החביב על חבורת בני הנוער מהעמק. העונה הנעימה ביותר לטיול ביער היתה בתחילת הסתיו.

נפגשנו במקום הקבוע ליד עץ האלון העתיק. חמישה היינו. כל אחד עם הסנדוויצ'ים של אמא שלו. "מוכנים לטיול?" שאל רז. הוא לא חיכה לתשובה והתחיל ללכת קדימה. לאחר הליכה של חצי שעה במישור בתוך חורשת עצים התגלה מראה מרהיב. יער ירוק סבוך. כדי להגיע אליו יש להתחיל בירידה די תלולה. העלים שהחלו כבר לנשור מהעצים כיסו את האדמה ואנחנו התחלנו להחליף דברים "אתה בסדר?" צעק אלי רז. "כן" עניתי "בועז אתה בסדר". המשיך רז לבדוק את החבורה.

פתאום נשמעה יריה. קפאתי לרגע "אייל, רז, בועז, אמיר! היכן אתם?" צעקתי. חיכיתי לתשובה אבל לא נשמע קול. אולי הם כבר למטה חשבתני. התלבטתי מה לעשות? להמשיך? להתחבא? החלטתי להמשיך לעבר נקודת המפגש. תוך שאני מהרהר לעצמי אני שומע רעש מביט לכיוונו ורואה אייל. אייל פצוע ברגלו, הוא שוכב ללא תנועה.

רציתי לגשת ולחבוש אותו אבל נזכרתי שתיק העזרה הראשונה אצל רז "כנראה ניסו לצוד אותו. איזה מזל שלא הצליחו בזה תמיר כך דברתי אל עצמי. "אתה תמיד מדבר לעצמך?" שמעתי את קולו של רז. "לאן נעלמתם?" שאלתי את רז. "התחבאנו מתחת לסלעים כששמענו את היריה". ענה "זה מסוכן להסתובב כמו שאתה מסתובב עוד יכולים לירות בך".

"לא ידעתי שזה איזור צייד", אמרתי לרז. "זה לא", ענה רז, "מישהו מפר חוק". קשרנו כמה מגבות ויצרנו משטח, השכבנו את האייל על המשטח ונשאנו אותו לכיוון היער אל הווטרינר.

רגלו של האייל נותחה והוא הבריא. כל יום באנו לבקרו. לומר את האמת, התרגלנו אליו ורצינו שיישאר איתנו. הוא התחבב עלינו. "בואו נקרא לו "יערי" הצעתי. "מחר נחזיר אותו ליער" אמר הווטרינר שקרא את מחשבותינו ושמע את הצעתנו. כמה חבל חשבתני אבל לא העזתי לאמר מילה.

לקחנו את "יערי" בגיף של הווטרינר וכשפתחנו את הדלת הוא ניתר ונעלם. יערי שייך ליער ולא לעיר אמרתי לעצמי.

איפה אמא חתולה?

"רוני'לה רוני'לה" שמעתי את אמא, קומי כבר בוקר, את תאחרי לבית הספר!".
 "אז שבית הספר יחכה קצת". רטנתי.
 אמא צחקה, ואני קמתי מהמיטה.
 מה טוב שזה יום שישי חשבתי לעצמי וסוף השבוע בפתח.
 יצאתי מביתי והלכתי לבית הספר. "הי רוני!" צעקה חברתי מיכל, "כמה שאני שמחה לראות אותך!"
 "מה קרה?" שאלתי "משהו מיוחד?".
 "כן, כן בואי תראי!" צעקה מיכל. "מה קרה?" שאלתי מתנשפת תוך כדי ריצה.
 "בואי, בואי, תראי איזה חמוד!" אמרה לי מיכל והמשיכה "הנה הוא! נכון מתוק?"
 הסתכלתי לפני, והנה עמד לו חתול, רועד מקור ומפחד.
 "מסכן, הוא מפחד! אין לו אמא!" אמרתי מבוהלת. "ומה את חושבת שאנחנו אמורים לעשות? אה?" אמרה מיכל במבט מלגלג – "למצוא לו אמא, את אמו?" שאלתי.
 "בדיוק! בואי נצא לחפש!" אמרה מיכל ומשכה אותי קדימה.
 "א..בל אבל, אבל עכשיו יש צלצול!" גמגמתי.
 "נו נו בואי!" אמרה מיכל. יצאנו מבית ספר, והלכנו לחפש את אמו של החתול המבוהל.
 הלכנו לחורשה, לבריכה ולשדה ולא מצאנו.
 "טוב אני חוזרת!" אמרתי. "טוב". אמרה מיכל. "אבל תני לי את החתול".
 מסרתי למיכל את החתול וחזרתי לבית הספר.
 עברתי דרך המקום שמצאנו בו את החתול, והנה, ראיתי חתולה עוברת ממקום למקום. חשבתי לעצמי כנראה זו אמו של החתול הקטן שמחפשת אותו. עכשיו אני צריכה למצוא את מיכל והחתלתול אמרתי לעצמי, ובאמת שבית הספר יחכה קצת...

(כתבה תלמידה)

סמנו בקו את הבעיה ואת הפתרון.

1. דיאלוג בצבע _____
2. מילות תואר בצבע _____
3. מילות רגש בצבע _____
4. פעלים בצבע _____
5. שמות בצבע _____

סיפור בסיס

הבור בחרמון

בחופש, יצאנו אני, הורי, אחי ואחותי לחרמון כשהגענו לחרמון קנינו ציוד לטיפוס בשלג.	רקע
לאחר שהתחלנו לטפס שמעתי רעש וגוש של קרח מההר נפל עלי. נפלתי לתוך בור. צעקתי לעזרה אבל לא שמעו אותי. אחרי זמן באו לחפש אותי. צעקתי בכל הכוח כדי שישמעו אותי. לבסוף חילצו אותי.	גוף
שמחתי מאוד וגם הורי שמחו. בדרך חזרה ישנתי כל כך חזק שלא הרגשתי שהורי העבירו אותי לחדר שלי.	סיום

מחוו

√	קשור לנושא
√	זמן
√	מקום
√	דמויות
√	בעיה
√	פעלים
•	תארים
•	רגשות
•	תוספת דמויות
•	דו שיח
√	פתרון
•	מילים חוזרות
√	פיסוק

הבור בחרמון (סיפור משופר)

באחד מימי חופשת חנוכה ביום קר מאוד יצאתי עם משפחתי הרחבה לטיפוס על החרמון. כבר מרחוק ראינו את הכיפה הלבנה של החרמון. כשהגענו לאזור ההר כבר היה השלג האמיתי. התחלנו לעשות כדורי שלג ולהעיף אחד על השני. בינתיים הלכו הורי לשכור ציוד טיפוס.

רקע
זמן
מקום
דמויות

פתאום, שמעתי רעש מוזר, ראיתי גוש של קרח נופל מן ההר ישר אלי. נפלתי לתוך מקום חשוך... לא רואים פה כלום חשבתי לעצמי. שמעתי קולות. בטח מחפשים אותי חשבתי. צעקתי לעזרה אבל אני לא חושב ששמעו אותי. נעשה לי קר והתחלתי לפחד. אני לא יודע כמה זמן עבר אבל פתאום ראיתי את אמא שלי בוכה. חבקתי אותה חזק והתחלתי גם לבכות, התעוררתי בבקר במיטה שלי. החדר היה חם והשוקו כבר חיכה לי. אולי היה זה חלום אבל התמונה על השולחן הוכיחה שזה היה אמיתי.

גוף

סיום

סמנו

פעלים בצבע כתום

מלות תואר בצבע ורוד

משפטי דיאלוג (גם עם עצמי) בצבע כחול

רגשות בצבע אדום

אילו פרטים בגוף הסיפור עדיין חסרים?

כתבו את הסיפור כשאתם מוסיפים את הפרטים החסרים.

* ניתן לשנות את הצבעים עפ"י הסכמת הכיתה.

הטיול שלא הספיק להתממש (סיפור כיתתי)

בנר שביעי של חופשת חנוכה ביום קר מאוד החלטנו לצאת לחרמון המושלג. "בואו נתחמם בחרמון" אמר אבי, כשחיוך על פניו. אנחנו, כלומר אחי, אחותי ואני כבר רצנו לארוז. מרחוק כבר אפשר היה לראות את השלג על פסגת ההר. כשהתקרבו גם המורדות שלו היו מכוסים שלג. "זה יום מתאים לגלישה?" אמר אחי הגדול. "מה זה יום מתאים?" שאלה אחותי הקטנה. "כשנערמת כמות שלג לגובה של שני מטר לפחות, זה יום מתאים" ענה אחי.

כשהגענו למרגלות ההר נכנסנו לחנות בה מוכרים ציוד גלישה. שכרנו ציוד מיוחד לגולשים. התחלנו בטיפוס כי לא רצינו לחכות בתור לרכבל. הורי טיפסו לאט בגלל אחותי הקטנה ואילו אני ואחי התקדמנו במעלה ההר. הנוף היה מרהיב.

התבוננתי באנשים העולים ברכבל וחשבתי לעצמי כמה הם מפסידים שהם לא הולכים ברגל. פתאום, לא ברור מאין ולמה, עוד לפני שהספקתי לצעוק ראיתי משהו נופל עלי והרגשתי שאני נופל לתוך בור עמוק.

צעקתי "אמא!" "אבא!" אבל הם היו רחוקים. שמתי לב שלא נפגעתי בשום חלק בגופי. התחיל להיות לי קר. מי יחלץ אותי? חשבתי לעצמי. ההורים שלי דואגים שנעלמתי להם פתאום. עברו לי בראש הרבה מחשבות. מזל שהייתי עם אוברול מיוחד אחרת בטח הייתי קופא ואולי אפילו מת. ניסיתי להזכר בכל מיני סרטים בהם אנשים ניסו לחלץ את עצמם אבל דווקא עכשיו לא עלו לי שום סרטים בראש. שמעתי אנשים מסביבי. לא הבנתי מה הם אומרים. ניסיתי לצעוק. החלטתי שאני לא בוכה. פתאום ראיתי את מקל החיפוש שאיתו התחלתי לטפס ועלה לי רעיון שאולי אדחוף את סלע השלג מפתח הבור. אבל לא היה לי מספיק כוח. "חבל שאני לא חזק כמו עוז מהכתה הוא בטח היה כבר דוחף את הסלע ומחלץ את עצמו" חשבתי לעצמי. לא היה לי הרבה זמן לעוד מחשבות.

פתאום ראיתי אור ואת פניהם של הורי מלמעלה בפתח שואלים אותי אם אני בסדר. שלפו אותי מהבור. רציתי הביתה. הייתי עייף. כולם חייכו חוץ מאמא שלי שבכתה. היא תמיד בוכה במקום לשמוח. לא זוכר מה היה אחר כך כשהתעוררתי. בבוקר היה לי חם וטוב. גם השוקו שלי היה מוכן. התצלום על השולחן הוכיח שזה לא היה חלום.